

Zawartość:

- I Karta tytułowa
- II Stolarka okienna budynku w przekroju historycznym
- III Stolarka okienna budynku, opis inwentaryzacyjny
- IV Stan zachowania
- V Propozycje postępowania konserwatorskiego

Aneks

Wypis dotyczący kamienicy przy ul. św. Jana 22/ św. Marka 14 , z : Katalogu Zabytków Sztuki w Polsce T.IV Miasto Kraków, część XII , Śródmieście ulica Świętego Jana.

I Karta tytułowa

Identyfikacja obiektu: stolarka okienna w budynkach Polskiej Akademii Umiejętności przy ul. św. Jana 22/ św. Marka 14

Czas powstania: budynek w obecnym kształcie powstał ok. 1844-1845 w wyniku gruntownej przebudowy dwóch kamienic oraz zespołu dawnego kościoła i klasztoru bonifratrów, wzniesionego na miejscu dawnych, pierwotnie odrębnych domów mieszczańskich, na średniowiecznych działkach, (arch. Michał Wasowicz), 1877 kamienica adaptowana na szkołę realną, 1896 przebudowa na c.k. sąd powiatowy, budowa nowej oficyny na podwórku, (arch. Józef Pokutyński), 1929 zakupiony przez Polską Akademię Umiejętności. Ok. 1967-78 generalny remont. m.in. części wewnątrz oraz elewacji i dachu.¹ **Blizsze szczegóły patrz aneks – wypis z KZSwP**

Wpis do Rejestru Zabytków: A-38, A-422, kamienica 7.X.1965, 10.III.1975

Gmach zlokalizowany jest w obrębie Układu urbanistycznego miasta Krakowa w granicach Plant, wpisanego do Rejestru Zabytków pod nr A-1 dnia 22.V.1933 r., ponadto obiekt ten położony jest na terenie parku kulturowego pod nazwą „Park Kulturowy Stare Miasto” utworzonego na podstawie Uchwały Rady Miasta Krakowa nr CXV/1547/10 z dnia 3 listopada 2010 r., a także wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO, oraz na terenie zespołu miasta Krakowa uznanego za pomnik historii Zarządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 września 1994; znajduje się również w Gminnej Ewidencji zabytków pod nr 3392.

Autor: architekci : Michał Wasowicz, Józef Pokutyński

Własność/ użytkownik : Polska Akademia Umiejętności/Polska Akademia Nauk

Dane dotyczące dokumentacji: Ocena stanu zachowania stolarki okiennej w budynkach Polskiej Akademii Umiejętności przy ul. św. Jana 22 w Krakowie , wraz z propozycjami postępowania konserwatorskiego.

Zamawiający: Polska Akademia Umiejętności

Wykonawcy: technik stolarstwa artystycznego
mgr Kazimierz Czepiel
zaśw.WUOZ 164/94

Dokumentacja: opisowa: stron 26
ilustracje : 30

¹ Katalog Zabytków Sztuki w Polsce T.IV Miasto Kraków, część XII , Śródmieście ulica Świętego Jana, opracowanie autorskie: Paweł Dettloff, Rafał Nestorow, Andrzej Włodarek, IS PAN W-wa 2015

II Stolarka okienna budynku w przekroju historycznym

Około lat 1844-45 architekt Michał Wąsowicz dokonał gruntownej przebudowy w obecnym kształcie, dwóch kamienic oraz dawnego kościoła i klasztoru bonifratrów przy ulicy św. Jana. Po przekroju otworów w murze oraz materiałach ikonograficznych z dziewiętnastego wieku dawnego Krakowa możemy wnioskować, że pierwsze okna w przebudowanym budynku były ościeżnicowe² lub krosnowe zdwojone i otwierały się na zewnątrz, por. przykłady poniżej.

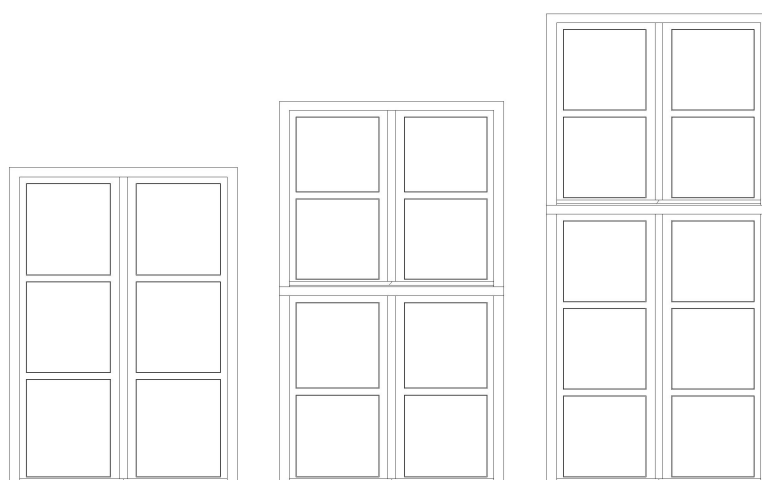

Il. nr 1. Przykład: kamienica przy ul. Mikołajskiej 2/Mały Rynek. Fasada klasycystyczna, okna krosnowe, zdwojone, otwierane na zewnątrz. Kamienica przy ul. św. Jana 22/ św. Marka 14 posiadała prawdopodobnie tego typu okna.

² Terminologia: J.Tajchman, Słownik Terminologiczny Architektury, *Stolarka okienna*, ODZ W-wa 1993

Il. nr 2. Przykład : nie istniejący dziś dom przy Placu Szczepańskim 8, który powstał w 1809 r. w 1908 roku uległ zburzeniu. W elewacji tego domu charakterystyczne okna ościeżnicowe lub krosnowe zdwojone otwierane na zewnątrz, powszechne w Krakowie w wieku dziewiętnastym do okresu „Wielkiego Rozwoju Krakowa”. Okna takie nie posiadały węgarków. Kamienica przy ul. św. Jana 22/ św. Marka 14 posiadała prawdopodobnie tego typu okna³.

Il. nr 4. Podziały okien charakterystyczne dla Krakowa w wieku dziewiętnastym do okresu „Wielkiego Rozwoju Krakowa”.

³ Fot. Wojew.Arch.Państw. w Krakowie. Zb.Ikon.A IV/805

Il. nr 3. Fotografia ulicy św. Jana z roku 1934 (Archiwum NAC)

Widoczne fragmenty fasady kamienicy nr 22 z oknami trzykwatrowymi o uchylnym naświetlu. Okna otwierały się na zewnątrz, prawdopodobnie pochodziły z roku 1896 z okresu przebudowy budynku na sąd powiatowy (arch. Józef Pokutyński).

W latach 1967- 78 budynek przeszedł generalny remont. Z tego czasu, w zdecydowanej większości, pochodzą obecne okna. Po roku 2000 wymieniono niektóre okna w trybie awaryjnym na jednoramowe systemu EURO.

W czasie remontu w latach 1967-78 wbudowano okna o formie bliższej neoklasycystycznej fasadzie z lat 1844-45 niż okna trzykwatrowe z uchylnym naświetlem wbudowane w końcu wieku dziewiętnastego. Pozostałości pierwotnej budowy otworu okiennego, bez węgarków, widoczne są w niektórych oknach do dziś, w postaci zbyt szerokiego krosna okna skrzynkowego.

Il. nr 5. Okna I i II piętra o bardzo szerokich krosnach świadczące o tym, że pierwotne okna, z lat 1844-45, otwierały się na zewnątrz.

III Stolarka okienna budynku, opis inwentaryzacyjny

Od strony ulicy św. Jana i św. Marka na parterze okna dwukwaterowe sześciopodziałowe, na I piętrze czterokwaterowe, ośmiopodziałowe - kwatery równej wielkości. W osiach środkowych okna sześciokwaterowe - kwatery równej wielkości. Na II piętrze okna dwukwaterowe, sześciopodziałowe. W lukarnach okna jednoramowe, dwukwaterowe, sześciopodziałowe. Od strony dziedzińca podział jest powtarzany z wyłączeniem okien sześciokwaterowych.

Okna skonstruowane z drewna iglastego, skrzydła okienne zawieszone na zawiasach czopowych wbijanych, zamykane zasuwnicami (baskwilami) o kwadratowych w przekroju stalowych ryglach. Klameczki aluminiowe o formie popularnej w okresie PRL. Zaczepy rygli formowane z blachy i przymocowane wkrętami do ościeżnicy. Skrzydła okienne szklone szkłem okiennym na kit. Okna malowane od strony ulic na białą od strony podwórca na brązowo.

IV Stan zachowania

Przy produkcji okien w latach siedemdziesiątych XX wieku wykonano zbyt płytką ościeżnicę, klamka kwater zewnętrznych opiera się na listwie przymykowej kwater wewnętrznych. Domknięcie kwater wewnętrznych jest niemożliwe, przyłgi kwatery nie dolegają do przyłg ościeżnicy. Kwatery okienne skręcone w płaszczyźnie pionowej (zwichrowane), w związku z tym są stale niedomknięte albo górą albo dołem.

Stan okien pod względem technicznym oceniam jako awaryjny, wymagający szybkiej interwencji z uwagi duże straty ciepła w budynku spowodowane nieszczelnymi oknami.

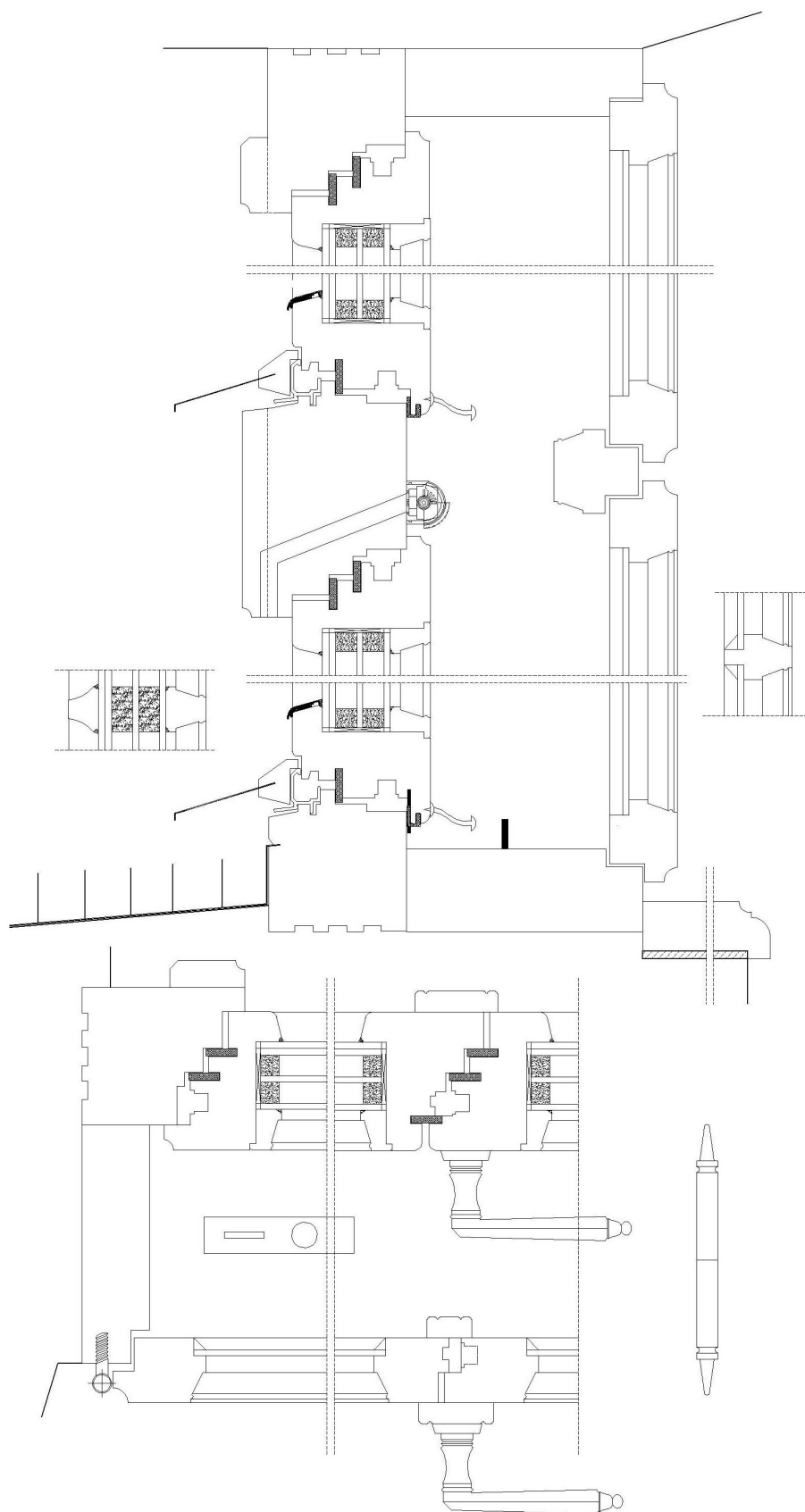
V Propozycje postępowania konserwatorskiego

Wykonać nowe okna z zachowaniem zastanych podziałów, z zachowaniem zastanej kolorystyki i plastyki okna od strony elewacji (płaska listwa na ślemieniu, okapniki blaszane).

Okna wykonać jako skrzynkowe. Kwatery zewnętrzne o wymiarach ramiaków 92 x 82 mm z szybą dwukomorową, kwatery wewnętrzne wbudować jako dekoracyjne mające za zadanie utrzymanie zabytkowego charakteru budynku. W oknach przewidzieć nawietrzaki dostosowane wydajnością do wielkości pomieszczeń. Nawietrzaki od strony elewacji nie mogą być widoczne. Utrzymać tradycyjne kierunki otwierania kwater.

Rysunek niżej:

Propozycja rysunkowa do projektowania okien w budynku PAU przy
ul. Św.Jana 22/św.Marka 14

Propozycje do projektowania okien w budynku PAU przy
ul. Św.Jana 22/św.Marka 14

Il. nr 6. Budynek Polskiej Akademii Umiejętności ul. św. Jana 22/ św. Marka 14. Widok na elewację z narożnika ulic.

Il. nr 7. Budynek Polskiej Akademii Umiejętności ul. św. Jana 22/ św. Marka 14. Widok na elewację z ulicy św. Jana.

Il. nr 8. Budynek Polskiej Akademii Umiejętności ul. św. Jana 22/ św. Marka 14. Widok na elewację północną od strony podwórca.

Il. nr 9. Budynek Polskiej Akademii Umiejętności ul. św. Jana 22/ św. Marka 14. Widok na elewację zachodnią od strony podwórca.

Podstawowe typy okien

Il. nr 10. Okna skrzynkowe, dwukwaterowe, sześciopodziałowe, na parterze .

Il. nr 11. Okna skrzynkowe, dwukwaterowe, sześciopodziałowe, na II piętrze .

Il. nr 12. Okna skrzynkowe, czterokwaterowe ośmiopodziałowe, na parterze i I p. w podwórzu .

Il. nr 13. Okna skrzynkowe, czterokwaterowe ośmiopodziałowe, na parterze I p. w fasadzie od strony ul. św. Jana i św. Marka

II. nr 14. Okna skrzynkowe sześciokwaterowe w osiach środkowych elewacji

Il. nr 15. W lukarnach okna dwukwaterowe, sześciopodziałowe, jednoramowe tzw. „szwedzkie zespolone”. Po prawej konstrukcja skrzydła okiennego : dwie ramy odrębnie oszklone, skręcone śrubami.

Il. nr 16,17, 18. Przykłady okien wymienionych w trybie awaryjnym ze zmianą z konstrukcji skrzynkowej na jednoramową.

Il. nr 19. Okno skrzynkowe w elewacji na parterze od strony ul. św. Jana. Indywidualnie projektowane profile przyszybowe i profil listwy przymykowej. Takie profile nie są spotykane w zabytkowej stolarce okiennej Krakowa.

Il. nr 20. Okno skrzynkowe w elewacji na parterze od strony ul. św. Jana. Próg ościeżnicy. Widoczne na zdjęciu bardzo szerokie wręby i bardzo płytke przylgi.

Il. nr 21. Okno skrzynkowe w elewacji na parterze od strony ul. św. Jana . Nadproże ościeżnicy. Widoczne na zdjęciu szklenie na kit.

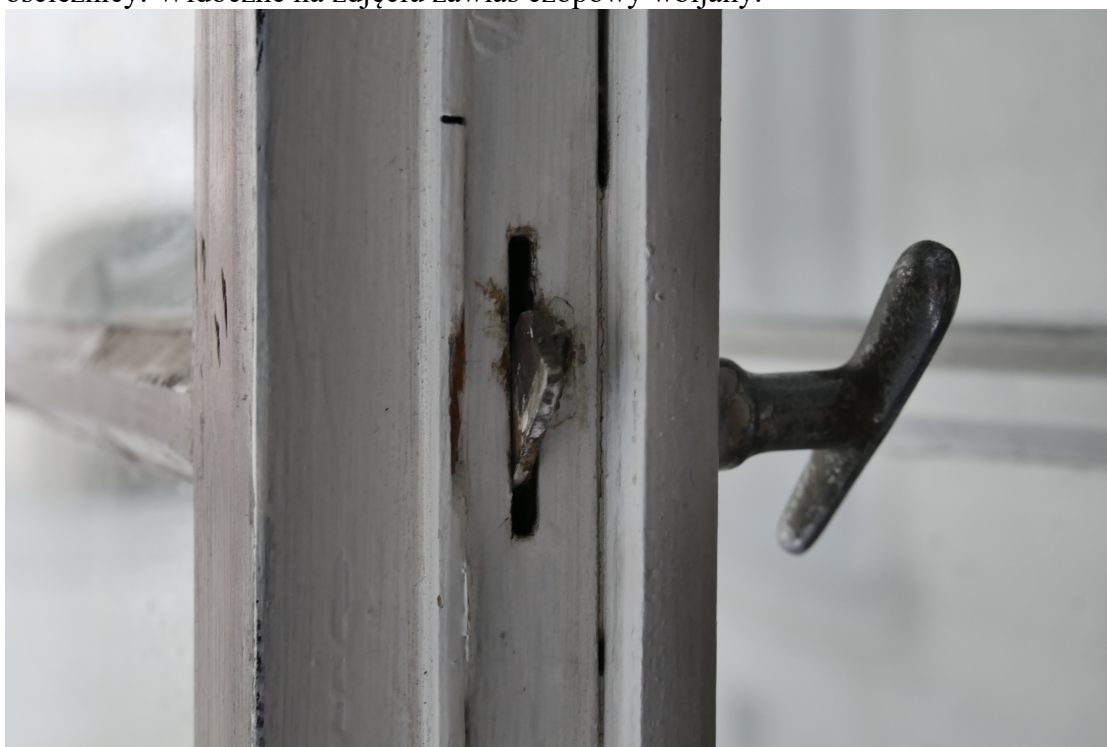
Il. nr 22. Okno skrzynkowe w elewacji na parterze od strony ul. św. Jana . Widoczne na zdjęciu szczeliny, nawiązujące formą do szczelin w oknach modernistycznych.

Il. nr 23,24. Okno skrzynkowe w elewacji na parterze od strony ul. św. Jana . Widoczny na zdjęciu blaszany okapnik.

Il. nr 25. Okno skrzynkowe w elewacji na parterze od strony ul. św. Jana . Nadproże ościeżnicy. Widoczne na zdjęciu zawias czopowy wbijany.

Il. nr 26. Okno skrzynkowe w elewacji od strony ul. św. Jana . Widoczne na zdjęciu rygiel środkowy zasuwnicy (baskwila), forma charakterystyczna dla okresu PRL.

Il. nr 27. Okno skrzynkowe w elewacji od strony ul. św. Jana . Klameczki aluminiowe i plastikowe, formy charakterystyczna dla okresu PRL.

Il. nr 28. Okno skrzynkowe w elewacji od strony ul. św. Jana . Zaczepy rygli zasuwnic w progu i nadprożu, formy charakterystyczna dla okresu PRL, okres „wielkiej płyty”.

Stan zachowania

O jakości wykonania okien świadczy fotografia poniżej : zbyt płytka ościeznica, klamka kwater zewnętrznych opiera się na listwie przymykowej kwater wewnętrznych. Domknięcie kwater wewnętrznych jest niemożliwe, co pokazuje zdjęcie drugie – przyłgi kwatery nie dolegają do przyłg ościeznicy.

Il. nr 29,30

Aneks

KATALOG
ZABYTKÓW SZTUKI
W POLSCE

TOM IV
MIASTO KRAKÓW

CZĘŚĆ XII

ŚRÓDMIEŚCIE
ULICA ŚWIĘTEGO JANA

OPRACOWANIE AUTORSKIE

PAWEŁ DETTLOFF
RAFAŁ NESTOROW
ANDRZEJ WŁODAREK

INSTYTUT SZTUKI
POLSKIEJ AKADEMII NAUK

WARSZAWA 2015

NR 22, Gmach Polskiej Akademii Umiejętności (fig. 25), wczesnej kamienica i sąd powiatowy, powstały w l. ok. 1844-45 w wyniku gruntownej przebudowy dwóch kamienic oraz zespołu d. kościoła i klasztoru bonifratrów, wzniesionego na miejscu dawnych, pierwotnie odrębnych domów mieszczańskich, na średniowiecznych działkach:

1. zw. Świerczowskie, w narożu ul. Św. Marka i Św. Jana, początkowo, do 1579, drewniany dom należący do rodziny Czeczotków, następnie Anny Naramowskiej i Urszuli Montelupi, które wznoszą murowaną kamienicę (?), 1609 ofiarowaną Zakonowi Bonifratrów przez Waleriana Montelupiego, krak. kupca i bankiera.

2. Czeczotków, posesja przylegająca od pn. do narożnej, w w. XVI własność Czeczotków, 1549 wzmiankowana jako dom drewn., 1611 zakupiona przez Waleriana Montelupiego i przekazana Bonifratrom.

3. Kamienica zw. Pudelkowska (Trzebińskiego), 1564-82 własność krak. kuśnierza Adama Pudelko; od 1594 w posiadaniu rodzin szlacheckich, m.in. od 1632 Trzebińskich. Ok. 1635 włączona do kompleksu klasztornego, 1637 „obalona”, zapewne w związku z budową kościoła Św. Urszuli, początkowo (od 1612-15) funkcjonującego w dwóch adaptowanych domach.

Na ich miejscu oraz d. kamienicy Pudelkowskiej budowany od ok. 1636 murowany kościół pw. Św. Urszuli, ukończony zapewne po poł. w. XVII. Znajdujący się w pd. i środkowej części obecnego skrzydła wsch.: jednonawowy, z wydzielonym arkadą tęczową prezbiterium, z przedsionkiem i chórem muzycznym w części pd. nawy, sklepiony kolebkowo z lunetami; z wejściem od ul. Św. Marka i fasadą o bogatej artykulacji pilastrami, podzielonej gzymsami na dwie strefy nierównej

wysokości, ożywionej plastycznymi obramieniami okien, nisz i płycin, zwieńczonej trójkątnym szczytem (zachowany fragment obramienia jednej z nisz). Przy kościele od zach., w miejscu części zach. i środkowej ob. skrzydła pd., klasztor bonifratrów (pierwszy na ziemiach polskich, a następnie macierzysty dla prowincji polsko-litewskiej) ze szpitalem dla ubogich. W skład kompleksu klasztornego wchodziły ponadto dwie sąsiednie, nie przebudowane kamienice:

1. kamienica w w. XVII zwana Kącka, przy ul. Św. Marka, w środkowej części pierzei pn., dawniej przylegająca od zach. do klasztoru, początkowo oficyna przy przecznicy (?), od 1551 osobna posesja należąca do 1582 do malarza Jana Staniecz Michałowicza, od 1592 zmieniający się właściciele, 1675 w posiadaniu Marcina Kąckiego, 1695 ofiarowana przez Jadwigę Kącką (Popiołkową) Bonifratrom. Wykorzystywana w części m.in. na aptekę i laboratorium, w pozostałej zapewne dzierżawiona. 1791 niezamieszkiwana i w złym stanie.

2. Kamienica zw. Cyrusowska od nazwiska rodziny mieszczan krak. Cyrusów – właścicieli od 2. ćw. w. XVI do 2. poł. w. XVII, m.in. kuśnierza Stanisława (1542), złotnika Jakuba (1673). Po 1691 należąca do Jerzego Pipana, w tym czasie połączona z oficyną murem granicznym z gankiem na arkadach na kamiennych wspornikach. Od 1695 własność Jerzego Pinocciego, ok. 1712 nadal Jerzego Pinocciego. 1719 podarowana klasztorowi Bonifratrów. 1724 w złym stanie. Dzierżawiona do 1812. Jako jedyna z kompleksu d. kamienic będących własnością Bonifratrów o zachowanym pierwotnym rzucie i części sklepień.

1812 przeniesienie Bonifratrów do d. klasztoru Trynitarzy na Kazimierzu. 1813 licytacja d. kościoła, klasztoru i kamienic Bonifratrów, 1818 zakupione przez Macieja Knotza. 1830 d. kościół oddany w użytkowanie Janowi Mieroszewskiemu i przebudowany na teatr (drugi w Krakowie, zwany Narodowym), czynny do 1842. Następnie kompleks d. kościoła i klasztoru adaptowany na teatr zakupiony przez Wojciecha Kowalskiego i wraz z sąsiednimi kamienicami, należącymi dawniej do Bonifratrów (Cyrusowską od pn. i Kącką od zach.), gruntownie przebudowany na czynszową kamienicę mieszkalną wg proj. arch. *Michała Wąsowicza* z 1844. Z tego czasu zachowane elewacje frontowe i zasadniczy układ wnętrza. 2. poł. w. XIX (1858, 1884) własność hr. Stadnickich. 1877 kamienica adaptowana na szkołę realną. 1896 przebudowana na c.k. sąd po-

wiatowy dla spraw cywilnych wg proj. arch. *Józefa Pokutyńskiego*: budowa nowej klatki schodowej w nowym aneksie przy skrzydle wsch., podziały części sal i przekształcenia niektórych otworów drzwiowych (skrzydło wsch.), budowa nowej oficyny na podwórku. Od 1897 własność Piotra hr. Dunin-Borkowskiego i wspólników. 1929 zakupiona przez Polską Akademię Umiejętności. Obecnie należąca do PAU i wraz z gmachem przy ul. Sławkowskiej nr 17 (zob. KZSwP, t. IV, cz. XI, s. 47-52) włączona funkcjonalnie w kompleks zabudowań Akademii. Ok. 1967-78 generalny remont, m. in. części wewnątrz oraz elewacji i dachu. Z tego czasu ob. wystrój sztukatorski – ramowa dekoracja sufitu sieni przejazdowej (fig. 69) oraz przyległych pomieszczeń 1977; ob. klatka schodowa z wystrojem 1978. 69

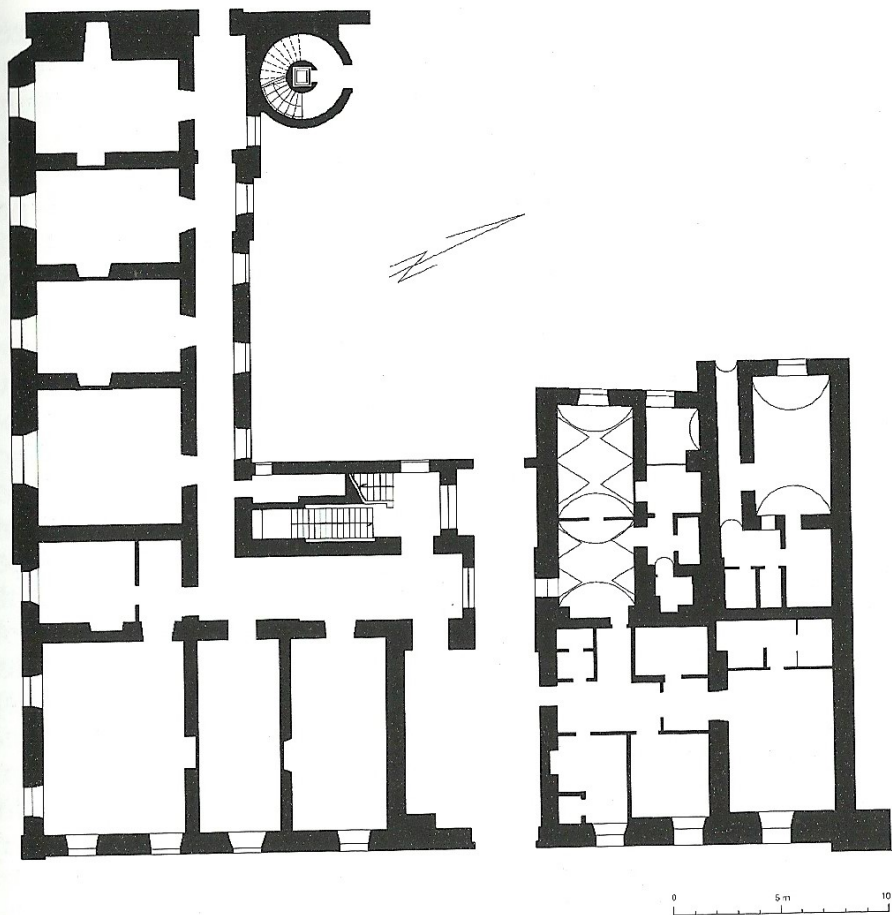
Budynek na rzucie litery L, w narożu ulic Św. Jana i Św. Marka, podpiwniczony, dwupiętrowy, trzecie piętro wydzielone wtórnie w kondygnacji poddasza. Dachy dwuspadowe z lukarnami, kalenicowe, kryte blachą, w części pn. oddzielone ścianą szczytową. Złożony ze skrzydła pd. wzdłuż ulicy Św. Marka i wsch., zwróconego do ul. Św. Jana. Pn. część gmachu o zróżnicowanej głębokości – pozostałość widocznej w rzucie parteru i elewacji tylnej pierwotnej zabudowy działek wąskimi kamienicami. Piwnice pod traktem front. skrzydła wsch. złożone z kilku komór sklepionych kolebkowo: dwie pd., w całości (?) ceglane ok. 1845, trzecia sklepią kolebkowo w. XVII (?) – pozostałość d. kamienicy lub d. krypta (?) kościelna, pozostałe – pod całością części pn., złożone z czterech komór (z wtórnie wstawionymi ścianami korytarza), sklepię kolebkowo w. XVII (?), tynkowane, o zróżnicowanej głębokości traktów – pozostałość d. kamienic. Pozostałością d. kamienicy Cyrusowskiej mury części pn. parteru, powtarzające rzut piwnic, w trakcie tylnym z zachowanymi sklepieniami: 1. w pomieszczeniu pd., ob. wtórnie podzielonym – kolebkowe z lunetami w. XVII (?); 2.-3. kolebkowe (fig. 66) – w wąskiej sieni (d. przechodzie) w. XV (?) oraz w sali 66 (d. izbie tylnej) w. XVI (?) w osi pn. W murach obwodowych parteru części pd. skrzydła od ul. Św. Jana zachowane przypuszczalnie mury d. kościoła, wtopione w układ wewnątrz ob. gmachu. Parter skrzydła pd. dwutraktowy; w części środkowej skrzydła wsch. trzytraktowy: z korytarzem między traktami pomieszczeń; część pn. skrzydła wsch. trzytraktowa, o układzie zatartym wtórnymi podziałami. W części środkowej skrzydła wsch. obszerna sień

z przejazdem na podwórzec, nakryta sufitem z dekoracją ramową
 69 1977 (fig. 69). Na ścianie po lewej stronie od wejścia (fragment
 ściany d. prezbiterium kościoła św. Urszuli) malowidło ścienne
Archanioł Rafał z Tobiaszem zapewne poł. w. XVII, restaurowa-
 157, 158 ne i kons. 1975 i 2009 (fig. 157, 158). Korytarz na I p. w części
 sklepiony. Wnętrza sal kryte stropami z sufitami, na I i II p. część
 podzielona wtórnie na mniejsze pomieszczenia. Wewnątrz zacho-
 wana stolarka drzwiowa, zdobiona płycinami w profilowanych ob-
 ramieniach 2. poł. w. XIX.

25 Fasada (elewacja wsch., od ul. Św. Jana) neoklasycystyczna (fig. 25),
 1844-45, odnawiana 1972, kons. 1999, dwupiętrowa, tynkowana:
 ośmioosiowa, niesymetryczna, na wysokim kamiennym cokole, na
 parterze pokryta ciągłym pseudoboniowaniem z tynku, na poziomie
 pięter podzielona kanelowanymi pilastrami tokańskimi w wiel-
 kim porządku, wspartymi na postumentach na gzymsie kordono-
 wym parteru i dźwigającymi zredukowane belkowanie wieńczące
 z pasem kostek. Wydatny gzyms podokapowy żelbetowy, zdobiony
 w podniebiu płycinami, dodany 1973. W narożnikach lizeny po-
 kryte pseudoboniowaniem. W osi 5. od pd. kamienny, profilowany
 372 portal zamknięty łukiem odcinkowym proj. 1969 (fig. 372); ponad
 nim maszkaron, umieszczony 1973, manierystyczny (?), o nieznaney
 407 proveniencji (fig. 407). Okna prostokątne w wąskich, profilowa-
 nych obramieniach, z gzymsami parapetowymi, na I p. z gzymsami
 447 wieńczącymi wspartymi na parach konsolek (fig. 447), nad szerszy-
 mi oknami w osi środkowej zwieńczone trójkątnym przyczółkiem.
 W strefie dachu, wtórnie umieszczone lukarny z profilowanymi ob-
 ramieniami okien i szczytami 1969.

Elewacja boczna, od pd. (ul. Św. Marka), siedmioosiowa, podob-
 nie rozwiązana, w części zach. z wydatnymi szkarpami, pokrytymi
 pseudoboniowaniem, w 2. osi od wsch. fragment kamieniarki baro-
 kowego obramienia niszy w fasadzie kościoła Św. Urszuli zapewne
 404 poł. w. XVII (fig. 404).

Elewacje tylne, od podwórca dwupiętrowe, tynkowane, o asy-
 metrycznym rozkładzie osi: skrzydło wsch. w części pn. dwuosiowe,
 w części pd. trzyosiowe; skrzydło pd. sześćoosiowe, z wtórnie do-
 stawionym w 2008 piętrowym aneksem na rzucie koła w skrajnej,
 zach. osi, mieszczącym klatkę schodową. W czwartej osi od pd. bra-
 ma przejazdowa z sieni. Okna prostokątne w profilowanych obra-
 mieniach z tynku.

7. Gmach Polskiej Akademii Umiejętności, ul. Św. Jana 22, rzut parteru.